

О. В. Соснін,
доктор політичних наук, професор,
заслужений діяч науки і техніки України

УДК 342.727

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ЩОДО РОЗУМІННЯ СЕНСУ ПОНЯТЬ ПРО ІНФОРМАЦІЮ І КОМУНІКАЦІЮ В СТРУКТУРІ ПРАВА І СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНОГО ЖИТТЯ УКРАЇНИ

Фундаментальною властивістю нашого сьогодення стало всеохоплююче поняття «свобода», яке ставить за мету радикально змінити тенденції соціально-політичного і економічного розвитку України, глибоко інтегруватися в світове співтовариство, піднявшись в економіці до рівня провідних європейських країн, опанувати сучасну культуру і норми життя громадян, навчитися працювати в глобальному інформаційно-комунікаційному просторі.

Динамізм і глобальність інформатизації всіх сторін життєдіяльності сучасного пост-індустріального суспільства та інформаційного, або суспільства знань, яке йде йому на зміну, обумовлюють, крім реформ за указами Президента України Володимира Зеленського, необхідність проведення багатоаспектних і багатовимірних наукових досліджень. Особливої уваги заслуговує вивчення процесів взаємодії існуючих, впроваджуваних і перспективних форм інформаційно-комунікаційних відносин: інформації, інформаційних ресурсів, систем та технологій роботи з інформацією як ресурсом розвитку і засобами комунікації, особливо мобільними, які впливають на всю сукупність політико-правових і економічних відносин людини в суспільстві. Новітні ідеї і програми подальшої інформатизації країни, які ініційовано Президентом України Володимиром Зеленським, із величезним запізненням додають процесам розвитку людини, суспільства і держави, як феномену сучасності — опанування можливостей національної інформаційно-комунікаційної сфери, що вимагає своєчасної розробки і обґрунтування адекватних політико-правових механізмів роботи з інформацією, інформаційно-комунікаційними технологіями (ІКТ), системами штучного інтелекту.

Ключові слова: інформація, інформаційно-комунікаційні технології, інформаційно-комунікаційна безпека, інформаційно-комунікаційна діяльність, інформаційний простір, наукова та освітня політика, інформаційне законодавство, інноваційний клімат.

Якщо біосфера сприймається нами як «цикл перетворень у часі з радіоактивною і сонячною енергією за участю живої речовини», то традиційна формула «людина, розум, праця» у наш час вимагає

включення таких категорій як «духовність», «інформатика», «віртуальність», що обумовлює сьогодні складнощі в подальшому дослідженні гуманітарними науками, зокрема юридичною, проблем

розвитку суспільства і державного управління, які як ніколи насичуються новими ідеями, які генерують ІКТ.

Особливої уваги правознавців, безумовно, вимагає питання розбудови інформаційного права, оскільки саме базове поняття «інформація» у нас виключно багатозначне і багатовимірне (від найбільш загального філософського — інформація є віддзеркалена різноманітність об'єктивного світу, до найбільш приватного прикладного — інформація є відомостями, які є об'єктом переробки), і закономірності отримання і перетворення інформації в засобах електронної комунікації ще мало вивчені (відсутній універсальний формально-математичний апарат для їх опису). Саме тому сенс інформаційно-комунікаційних процесів часто передається у нас в різних науках і до того ж часто по-різному — із застосуванням відомих і маловідомих визначень, а не правових дефініцій. Більш того, лівова частка об'єктів інформаційно-комунікаційних відносин досліджуються в даний час розпорошено в межах різних наук, як то інформології і науки, яка лише формується, — інформаційного права. Додамо, що об'єкти інформаційно-комунікаційних правовідносин — у межах загального правознавства і, знов-таки, інформаційного права як науки, галузі і навчальної дисципліни.

Провідними країнами світу вже доведено, що впровадження в життя і державне управління сучасних ІКТ вимагає від суспільства повної мобілізації зусиль на розвиток інформаційно-комунікаційної сфери. За мету всюди ставиться охопити всю сукупність суспільно-політичних відносин, пов'язаних зі створенням, накопиченням, зберіганням, обробкою і поширенням усіх видів інформації, а також прискореного усунення багатьох факторів соціально-економічного характеру. Головне — інформаційно-комунікаційної нерівності громадян, оскільки динамічні процеси розвитку глобального інформаційно-комунікаційного середовища, які відбуваються сьогодні, об-

умовляють неоднорідність підвищення якості життя громадян.

Створення оптимальних умов для повного задоволення інформаційних потреб своїх громадян, поліпшення умов для розвитку бізнесу тощо завжди було головною турботою урядів, і ми пам'ятаємо, наслідуючи досвід впровадження попередніх поколінь ІКТ, як мінімум — трьох:

— наскельно-берестяну (пов'язана з появою писемності — середина IV тисячоліття до н. е., спочатку — на камені, папірусі, глиняних дощечках, бамбуці, пальмових листках, пергаменті, бересті тощо);

— паперову (пов'язана з винаходом друкарського верстата — середина XV ст., і фотографії — середина XIX ст.; електрики і радіо — кінець XIX ст.);

— комп'ютерну, або безпаперову — електронну (пов'язана з появою ЕОМ — середина XX ст.).

Під ІКТ взагалі розуміється (за аналогією з виробничою технологією) упорядкована сукупність (ансамбль) методів переробки, зміни стану, властивостей і якісної форми прояву інформації, а також методів тиражування, поширення, зберігання та використання інформації в процесі цілеспрямованої суспільно-виробничої діяльності. Не стають винятком і комп'ютерні технології як інформаційно-комунікаційні. Вони теж реалізують традиційну парадигму процедурного, функціонального або логічного програмування і застосовуються як вид масового інформаційно-комунікаційного обслуговування, сьогодні на основі використання можливостей засобів електронно-обчислювальної техніки.

Нова, або нетрадиційна комп'ютерна, — термін «нетрадиційна інформаційна технологія» (англ. *New information technology, HIT*) введений американським вченим Дж. Мартіном — розробником концепції СУБД (систем управління базами даних) в 1982 р. При перекладі з англійської було використано слово «новий», яке найчастіше розуміється, на жаль, у часовому сенсі, що вводить в оману багатьох інформацій-

них діячів. Об'єднавши комп'ютери із «дружніми» інтерфейсами (70-ті роки ХХ ст.), вибухово їх змінює, починаючи з питань правового розуміння процесів інформаційно-комунікаційних відносин, у які включено технології уявлення і роботи з інформацією виключно у цифровій формі. Вона набула значної ваги, сформулювавши виключно складний за сенсом, формою та змістом сегмент світової економіки і вагомий фактор розвитку всіх соціально-політичних систем. Він (фактор) здатний сьогодні, значною мірою, визначати характер суспільного устрою, способи формування соціальних спільнот та їх взаємодію з державними інститутами, форми організації економічної активності, типи і принципи зайнятості населення, спосіб життя і соціальні установки для розвитку значної частини суспільства.

Нова інформаційна технологія взагалі використовується в якості нового (сучасного) виду масового інформаційно-комунікаційного обслуговування на основі використання персональних комп'ютерів і телекомунікаційних засобів — засобів телематики (електронна пошта, телетекст, відеотекст, телетекст, телеконференції тощо). Її основними принципами є: інтерактивний режим роботи з комп'ютером; інтегрування з іншими програмними продуктами; гнучкість процесу зміни постановок задач і даних. Термін «нова» відображає в її структурі не тільки технології, засновані на використанні комп'ютерів, але й технології, засновані на інших технічних засобах, особливо на засобах, що забезпечують телекомунікації.

Традиційно під інформаційно-комунікаційною сферою розуміється сукупність інформаційної інфраструктури, інформаційно-комунікаційних технологій і засобів, а також організаційних і юридичних структур, які представляють організаційні, матеріальні і правові умови існування і функціонування інформаційних діячів та ергасистем¹. Сама по собі,

інформаційно-комунікаційна сфера включає безліч різних інформаційних відносин та просторів, які в процесі глобальної інформатизації мають тенденцію до зменшення на основі просторової інтеграції, не змінюючи сенсу правових взаємовідносин об'єктів (ерганомічних систем) і суб'єктів (інформаційних діячів), які включають у себе інформаційне обособлення (ізоляцію та захист) й інформаційну взаємодію, або зв'язок (співробітництво і суперництво). Тобто, це форма інформаційних відносин конфліктуючих або конкуруючих ергасистем та інформаційних діячів, які перебувають у стані інформаційного втручання у внутрішні справи один одного. Тут є все — дезінформація, дискредитація, дезорієнтація і дезорганізація, які підпорядковано меті розпалювання недовіри і ворожнечі. На міждержавному рівні інформаційне суперництво або боротьба в усі часи ведеться постійно і активізується при підготовці конфліктних ситуацій або здійсненні гібридних чи збройних конфліктів (війн).

Сукупність інформаційних відносин захисту і суперництва, які важко обрахувати, складають сутність «інформаційної боротьби» та «інформаційної війни» конфліктуючих ергасистем та інформаційних діячів, які ведуться із застосуванням як «інформаційної зброї», так і «організаційної зброї». Організаційна зброя — це система організаційних (розвідувальних, пропагандистських, психологічних, інформаційних тощо) дій на ворога, що примушують його рухатися в необхідному для суперника напрямі². Стосовно сфери міждержавних відносин, організаційна зброя — система процедур, яка підпорядкована меті переорієнтувати політику держави-суперника/супротивника в необхідне русло без застосування сили.

Маргінальним варіантом інформаційної боротьби на міждержавному рівні стає особлива форма конфліктних інформаційних взаємовідносин великомасштабних ергасистем, які відображаються

¹ Від гр. *ergatic* — оператор, дійова особа.

² Султанов Ш. Стратегическое мышление и организационное оружие. URL: <http://www.islamnews.ru/news-141386.html>.

в інформаційній агресії, погранні суверенітету і руйнуванні культури народів. Умови для дестабілізації економіки, дезінформації, дезорієнтації і дезорганізації військ держави-суперника визначаються політичними цілями, а от методи проведення спеціальних інформаційно-комунікаційних операцій завжди підпорядковано меті створення руйнівного впливу на свідомість і психіку людей.

Польовими випробуваннями таких операцій стали Майдани світу початку ХХІ ст., які хвилию прокотилися від Філіппін і півночі Африки до Франції, України, Грузії, Вірменії, Киргизії, Росії — на них децентралізовані люди із віртуальним мисленням, сформованим під впливом новітніх ІКТ, продемонстрували свої можливості, показавши силу народів у прагненні до справедливості на тлі подій нинішньої наростаючої світової економічної кризи.

Треба пояснити, що «віртуальне» не означає «ірреальне», «фіктивне». Віртуальний простір — це просто штучно сконструйований простір з мінімальною кількістю перешкод для обігу інформації. Він манить простотою, і тому людство поступово повністю переміщається в сферу віртуальності. Віртуалізація суспільства априорі має бути глобальною, оскільки за периметром мережевого простору в кінцевому рахунку нікого і нічого не має залишитися. В іншому разі теоретично віртуальні процеси виявляють схильність до збоїв. Саме звідси необхідність глобалізації інформаційно-комунікаційного простору у планетарному вимірі. Вона стає найважливішою умовою віртуалізації і розбудови постіндустріального суспільства, оскільки вивчення проблем природи і сенсу нового — віртуального світу дає всім розуміння того, що виключно за таких умов інформація стає ресурсом і рушійною силою всіх його суспільно-політичних і економічних процесів, підґрунтям процесів інноваційного розвитку. Останній має дві головні виключно вразливі з огляду на впровадження новітніх ІКТ складові — реалізацію інноваційних проектів і розвиток інноваційного потенціалу.

Так, вибудова віртуального мислення у наших громадян поки що дала збій при організації великих протестних соціально-політичних проектів світового загалу, як і технологічне використання можливостей новітніх ІКТ для їх реалізації, однак процес не зупинився і не зник. Все це вимагає більш глибокого наукового аналізу, як з боку розробників інформаційно-психологічних впливів, так і громадянського суспільства, але досвід реалізації таких технологій вже свідчить про їх виключно високу ефективність і вплив на безпеку життя народів і окремих громадян.

Усі вони ґрунтуються на глибокому знанні природи людської свідомості, яка відповідно до сучасних теорій достатньо просто унааявлюється структурно-феноменологічною моделлю особистості (рис. 1). Як бачимо, вона включає в себе чотири основні компоненти: «духовне», «психічне», «фізичне» і «розумне», на які вихователі і вороги/супротивники здатні активно на різних рівнях впливати через засоби і технології інформаційного впливу: електронні, психотропні, психотронні і, навіть, лінгвістичні тощо.

«Розумне» є психо- і духовно-фізичним апаратом пізнання, мислення і творчості, в якому, знов таки, виділяють ще чотири компоненти:

— «Его» (від лат. Ego — Я) — вроджений компонент, відповідальний за перебіг інтелектуальних пізнавальних процесів при прийнятті рішень в умовах реальності. Він зберігає цілісність організму, відтерміновуючи задоволення інстинктів до того моменту, коли з'явиться можливість їх реалізувати.

— «Супер-Его» (від лат. Super — над і Ego — Я) — компонент розумного апарату, який розвивається при взаємодії з оточуючими і представляє «інтерналізовану» версію громадських морально-етичних та соціально-правових норм і стандартів поведінки, діючих на всіх рівнях свідомості. Інакше, Супер-Его — це індивідуалізоване відображення «колективної совісті» соціуму.

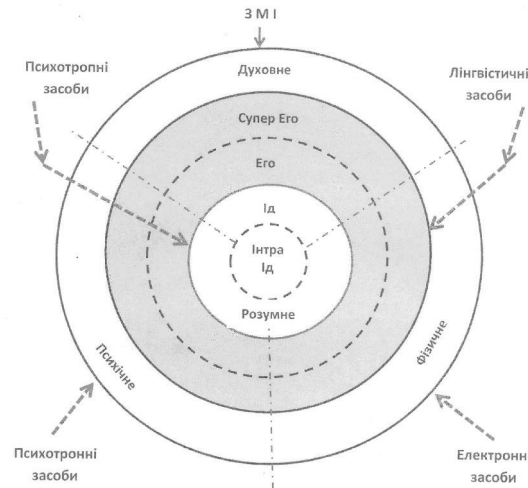

Рис. 1. Структурно-феноменальна модель особистості та класифікація засобів інформаційної зброї сучасності.

— «Ід» — несвідоме, як інстинктивні або вроджені, можливо набуті, риси особистості, «функціонують» відповідно до принципу негайного задоволення (негайної розрядки психічної енергії), який далі не може контролювати.

— «Інтра-Ід» (від лат. Intra — всередині та Id — воно) — колективне несвідоме, як вроджені чи набуті навички реагувати емоційно, когнітивно і поведінково на конкретні ситуації і об'єкти, відповідно до визначених архетипів (первинними психічними образами, відображаються у вигляді символів, які проявляються, наприклад, у релігії, літературі, живописі, а також у звичайних сновидіннях), що знаходиться в основі індивідуального несвідомого.

Вивчення всіх компонентів психологічних властивостей людини — винятково складний процес, а їх гармонізація в процесі розвитку людини в соціумі розтягується на роки і досягається лише в середньому віці за умов постійного контролю за набуттям знань і життєвого досвіду. Вона вимагає послідовних і цілеспрямованих дій на основі, насамперед, теоретичних і практичних наукових досліджень, поглибленого аналізу предметних проблем наук, які фаховою ними обіймаються.

Як відомо, протягом життя особистість постійно вступає в різні інформаційно-комунікаційні відносини в суспільстві (співпраця, суперництво, захист). Навіть в ізоляції особа піддається прямо або побічно деструктивним інформаційним впливам, які при вмілому застосуванні стають ефективним інструментом вихователя. Головною небезпекою при цьому є те, що, якщо вони цілеспрямовано і систематично застосовуються у звичайних обставинах, то здатні спричинити руйнівний вплив на психіку людини на всіх рівнях, і слід визнати, що сьогодні деякі системи і комплекси таких ІКТ можна кваліфікувати як зброю. Вона застосовується для деструктивних інформаційно-психологічних впливів на індивідууми з метою зміни уявлень про змістовні компоненти умов реального життя, у якому діє людина, а тому юридична наука і практика мають стати запобіжником руйнівних процесів у суспільстві і державі.

Так, агітаційно-пропагандистські засоби, які використовуються у нас у процесі безперервних виборчих перегонів/змагань, безумовно, пеують психіку молоді, формуючи споживацькі настрої. Неконтрольоване застосування електронних підручників та енциклопедій,

відеокасет тощо теж стає інформаційною зброєю, оскільки здатне цілеспрямовано наносити шкоду, головним чином у сфері духовно-морального життя юнацтва, яке легко піддається згубним впливам непродуманих прикладів. Насамперед, вторгаючись в історичну пам'ять, світогляд, морально-етичні ідеали, вони створюють можливість агресивної поведінки. Сьогодні широко відомі такі приклади психофізіологічних розладів у користувачів відеографічних систем, оскільки вони побудовані на технологіях спеціальної контамінації («змішання») кольорової гама, дискретності й інтенсивності випромінювання на моніторах (ефект «25-го кадру») і, як відомо, сприймаються виключно на підсвідомому рівні. Фахівцям відомі і більш складні речі.

У цілому зростання ролі інформаційно-психологічних впливів, судячи з можливостей використання, значно підвищується в умовах стихійного розвитку ринкових відносин, правового нігілізму і свавілля можновладців, а напрацьованого досвіду протидії їм поки що наше суспільство не має. За таких умов відбуваються вкрай небезпечні процеси — ми гинемо, не зберігаючи і не розвиваючи національне соціокультурне освітнє середовище, яке стрімко втрачає здатність до інноваційної діяльності, здається, вже не генерує, не зберігає і не відтворює знання, архетипи і цінності, унаслідок чого найважливіший ресурс нашого розвитку в сучасному глобалізованому світі — інформацію. На жаль, у законах України поки що відсутня цілісна картина того, хто, як і яким чином, генерує впровадження властивих новітнім ІКТ методів раціонального використання знань. Вибуховий інтерес до їх комерційного використання теж має стати більш контрольованим і відбуватися в межах державної інформаційно-комунікаційної політики, а інформаційні потоки, які циркулюють у світі, — аналізуватися з точки зору їх ефективного використання.

Як і якими ідеями керуватися, упродовжуючи новітні інформаційно-комунікаційні системи в процесі управління державою і суспільством, належить відповісти науці. Особливої важливості набуває формування системного підходу до визначення пріоритетів правового регулювання в сфері інформаційно-комунікаційної політики на основі дослідження багатоаспектних правових проблем регулювання інформаційних відносин у суспільстві, які сьогодні набувають ознак транскордонного характеру, і, таким чином, постійно вимагає від суспільства і держави законодавчого забезпечення громадян — інформаційних діячів, правом на доступ до вільного використання інформації. Сенсом змісту категорії «право знати» завжди було бажання народу знати, наскільки ефективно працюють різні гілки публічної влади, у тому числі судова, наскільки справедливі, за Г. Фордом¹, «слуги народу», які виконують узяті на себе перед своїм народом зобов'язання.

Із розвитком демократії така політико-правова конструкція виникла спочатку в світовій політико-правовій доктрині, а потім отримала закріплення і в нормах міжнародно-правових регуляцій. Причому виникла не випадково, а як реакція на трагічні наслідки своєрідної недуги світової спільноти того часу, певну страту суспільного імунітету народів, захоплених ідеями нацизму і комунізму. Імунодефіцит багато в чому було викликано саме недостатністю громадського обговорення історичних проблем. Ця громадська недуга зіграла свою фатальну роль як у період підготовки до розв'язання, так і в ході Другої світової війни. Уроки цієї світової бійни зримо показали, що питання війни і миру набули настільки великого суспільного значення, що довіряти їх обговорення і вирішення політикам або державним інстанціям відтепер вже неможливо.

Уже перший після Другої світової війни міжнародно-правовий акт, що заклав основи корпусу норм, які склали сучас-

¹ Форд Генрі. Моє життя та робота. Київ: Наш Формат, 2015. 384 с.

ну систему законодавства про права людини, а саме Загальна декларація прав людини, прийнята на третій сесії Генеральної Асамблеї ООН (Резолюція 217 А (III) від 10 грудня 1948 р.), містила найважливіший правовий принцип, згідно з яким здійснення свободи інформації, що являє собою «право вільно збирати, отримувати і поширювати інформацію та ідеї», забезпечує право народу знати і, через це знання, контролювати свою власну державу, має здійснюватися за «будь-яку ціну» і — що спеціально підкреслено — «незалежно від державних кордонів».

Саме ця декларативна при своєму народженні норма сформувала правову основу для подальшого розвитку нині вже загальновизнаного принципу і повноправної норми міжнародного права¹ про право кожного індивіда шукати і отримувати інформацію незалежно від державних кордонів.

Цілком природно, що дія такого роду права не могла бути безмежною і абсолютною. Уже в Міжнародному пакті про громадянські і політичні права (Нью-Йорк, 19 грудня 1966 р.) світова спільнота визнала (ч. 2 ст. 19), що користування правом народу знати накладає особливі обов'язки і особливу відповідальність. Отже, воно може бути пов'язаним з певного роду обмеженнями, які, у свою чергу, повинні відповідати обов'язковим умовам, зокрема мають бути встановлені законом і бути необхідними для поваги прав і репутації інших осіб, а також для охорони державної безпеки, громадського порядку, здоров'я чи моральності населення, забезпечення інформаційних потреб громадян, юридичних осіб, регулювання ринку інформації і послуг тощо.

Оскільки принципи — це основоположні ідеї (вимоги), що визначають у своїй сукупності ідеальну конструкцію (модель) регулювання конкретної галузі суспільних відносин, питання їх детальної регламентації потребує найпильнішої уваги. При цьому необхідний облік всіх істотних ознак поняття «принципи

права», розроблених юристами і філософами для інформаційного діяча як суб'єкта інформаційно-комунікаційних відносин, як носія певного світогляду, політичних і правових поглядів і моральних цінностей, творця і користувача інформаційної бази (ресурсу) ергатичних (людино-машинних) систем — ергасистем.

Серед існуючих інформаційних ресурсів найбільш важливе значення на державно-правовому рівні має інформаційно-стратегічний ресурс — інформаційний ресурс великомасштабних ергасистем (корпорацій, відомств, держави, коаліції держав та ін.), який визначає рівень їх інформаційно-комунікаційної безпеки:

— інформаційно-керуючі системи (підсистеми) різного рівня і призначення, канали інформаційного обміну із мережами телекомунікацій, середовище обміну інформацією, засоби збирання (отримання), логічної обробки, зберігання і доставки інформації. Їх основу складають радіотехнічні оптико-електронні та інформаційно-обчислювальні системи з відповідним забезпеченням (інформаційним, програмним, лінгвістичним тощо), а тому і відповідні технічні засоби захисту від витоку інформації по каналах зв'язку;

— інформація, що містить результати інтелектуальної діяльності (НДДКР, винахідництво, раціоналізація, творчість) персоналу і доступна для колективного (автоматизованого) використання в суспільному виробництві (бібліотеки, інститути, центри, бази даних і знань);

— інформація обмеженого доступу, тобто інформація, яка становить державну та, частково, службову, комерційну, професійну, процесуальну і особисту таємницю, включно її носіїв, знов-таки, із системами і засобами захисту;

— персонал ергатичних систем і окремі люди (лідери), активні інформаційні діячі, суб'єкти прийняття управлінських рішень тощо, тобто люди, які володіють трьома типами взаємопов'яза-

¹ Цього статусу вона набула в форматі ст. 19 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права (Нью-Йорк, 19 грудня 1966 р.).

них знань: інтелектуальними (знання духу), емоційними (знання душі, психічні) і «організаційними» — таких, які здатні організувати роботу. Зміст перерахованих знань становить так звану інформувальну (зовнішню) інформацію про будь-яку ергасистему.

Все це, безумовно, одразу не могло бути повністю визначено у вимогах до Державної інформаційно-комунікаційної політики, яка має законами закріпити відносини держави, бізнесу і громадян в інформаційно-комунікаційній сфері, включаючи право інформаційних діячів і ергасистем на отримання, поширення і захист у державі інформації, зокрема захист персональних даних і відомостей про інтелектуальну власність (рис. 2).

мування державних інформаційно-комунікаційних систем і ресурсів;

— контроль за ефективністю інформатизації держустанов і витрачанням бюджетних коштів на інформатизацію;

— розвиток системи безперервної і відкритої освіти в сфері ІКТ;

— забезпечення інформаційно-комунікаційної безпеки держави, юридичних і фізичних осіб, регулювання діяльності в галузі технічного захисту інформації;

— забезпечення взаємодії з іншими державами та міжнародними організаціями щодо входження в глобальний інформаційний простір.

Нетрадиційна комп'ютерна технологія — це справді нова ІКТ, яка реалізує нову (нетрадиційну, новаторську) парадигму об'єктно-орієнтованого програму-

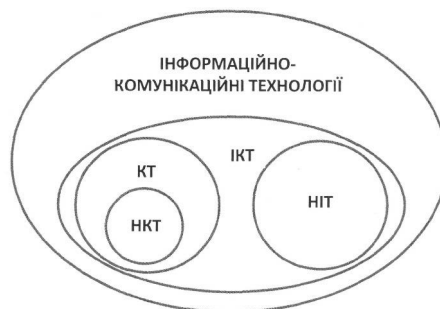

Рис 2. Класифікація і місце інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ).

Стратегія розробки і побудови такої політики мала б визначати пріоритетні напрями діяльності з регулювання відносин у такій виключно чутливій сфері як інформаційно-комунікаційна, передбачивши умови:

— забезпечення правових, технічних і економічних можливостей доступу до інформаційних ресурсів для всіх категорій користувачів;

— визначення пріоритетів і підтримки розробки та виробництва ІКТ, інформаційних продуктів і електронних послуг;

— заохочення конкуренції, боротьбу з монополізмом у сфері розробки і впровадження ІКТ;

— охорону авторських прав та інтелектуальної власності;

— регулювання діяльності щодо фор-

вання («від структур даних, що описують систему понять предметної сфери, до програмування функцій переходу між ними, що відображають сутність відповідного інформаційного процесу»), що базується на принципі «автоформалізації» професійних знань фахівців-парапрограмістів і використанні проблемно-орієнтованої бази даних і знань, що містить модель предметної сфери (тезаурус, метазнання — знання про знання тощо). НІТ застосовується, зокрема, для створення спеціальних технологій проектування (наприклад, CALS-технологія — англ. *Continuous Acquisition and Life cycle Support* — безперервна інформаційна підтримка поставок і життєвого циклу виробів), випробування і управління складно організованими об'єктами (наприклад, ІПВ-технологія — інформа-

ційна підтримка процесів життєвого циклу виробів), розвитку, навчання (нова інформаційно-педагогічна технологія) тощо.

У цьому контексті перед юридичною наукою дедалі більш виразним стає новий категоричний імператив глобального інформаційного суспільства: прискорене формування адекватної правової та інституційної відповіді на виклики, пов'язані з впровадженням новітніх інформаційних технологій, які забезпечують відкритість і прозорість процесів політичного і економічного управління.

Вони дозволяють національним громадянським товариствам не тільки більш ефективно контролювати органи державної влади, а, головне, постійно нарощувати якість інформаційної взаємодії громадян з органами публічної влади. Таким чином, новітні ІКТ виступають каталізатором утворення демократичних каналів спілкування влади з громадянами. Безумовно, при цьому виникають цілком реальні загрози нелегітимного, незаконного або недбалого використання впровадження нових технологій, які порушують звичні для нас процеси роботи з інформацією, зокрема щодо її відкритості та прозорості.

Події, які розгортаються навколо доступу і права на інформацію в світовому та інформаційно-комунікаційному просторі України під впливом лібералізації процесів роботи із інформацією, дедалі більше викликають заклопотаність фахівців права.

Найбільш яскравим явищем, яке сфокусувало на собі основні риси суперечливих соціально-технологічних і соціально-інформаційних процесів, стали сьогодні події навколо internet-порталу WikiLeaks. Розмістивши не призначені до розголосу документи й матеріали про військові дії держав коаліції під керівництвом США в Афганістані та Іраку — «Афганське досьє» (липень 2010) і «Іракське досьє» (23 жовтня 2010) — WikiLeaks згенерував могутню інформаційно-комунікаційну кризу і на базі саме цих подій формується, набираючи силу, новітнє глобальне явище — «вікілізація

світового інформаційно-комунікаційного простору».

З технологічної і організаційно-правової точки зору вікілізація — це, безумовно, соціально-інформаційне явище, що являє собою застосування спеціального — не визначеного юридичною наукою — формату електронної мережі, призначеної для максимально можливого розкриття національних і транснаціональних урядових, військових або корпоративних структур, які вирішують надати розголосу певні, досі обмежені в доступі відомості, як правило фінансового, антикорупційного характеру.

Сенсом вікілізації є розширення і поглиблення застосування спеціальних технологічних і організаційно-правових механізмів нелегального отримання й поширення суспільно значимої інформації, відомостей, даних обмеженого доступу з метою підвищення соціально виправданого впливу на свідомість людини і суспільства при прийнятті рішень як на національному, так і на наддержавному, тобто глобальному, рівні, і, як наслідок, особливим предметом діяльності і соціально-політичних і політико-правових відносин, а отже — особливим предметом правових і професійно-етичних відносин.

Досвід, який ми накопичуємо, дає розуміння того, що новітні ІКТ являють собою новий виключно ефективний інструмент управління суспільством і державою й, одночасно, — могутню зброю проти людини. Вони надають можливість гравцям світової політики поневолювати народ маніпуляцією, позбавляти його впевненості, повнокровного духовного життя і зростання. Ми, в Україні, вже маємо досвід використання гравцями світової політики їх можливостей для акумуляції вибухової енергії народу, який стає на шлях пошуку справедливості, свободи і незалежності, і в цьому полягає проблема публічно-правових наук — як забезпечити стійкість суспільства до викликів інформаційно-комунікаційної доби.

Початок ХХІ ст. дав нам можливість побачити і відчувати організацію енергетичних вибухів різних народів за раху-

нок вибухового розвитку цифрових ІКТ, і не варто думати, що на площі Каїра, Москви, або Києва в різні роки стихійно виходили тільки ошукані владою люди. Масштабне використання новітніх засобів комунікації та Internet, блогосфери, соціальних медіа й мобільних телефонів створили не контрольовані владою канали, через які інформація вийшла з-під цензури і мобілізувала людей на протести. У них, безумовно, брали участь, були присутні багато різних людей, але, в більшості, без моральних послань до можновладців, і суть справи навіть не в тому, що їх хтось обдувив, а в їх власному самообмані. У нас, зокрема, на Майдан у Києві виходив не середній клас, якого в Україні давно немає, і не національно орієнтована інтелігенція, яка, на жаль, із втратою лідерів дисидентського руху 1960-х років вимирає, а добре організовані люди, у кого раптом під впливом засобів новітніх ІКТ запанувало почуття власної гідності, і то були не прості громадяни — вони в усі часи просто працюють. Це були люди певним чином організовані за допомогою віртуальних інформаційно-психологічних маніпуляцій новітніми ІКТ, які дали змогу масам швидко мобілізуватися проти авторитаризму. У натовпі Майданів, за словами українського поета Павла Тичини, вони обирали собі отаманами чабанів, тобто поводитирів, за логікою професії найменш підготовлених до роботи з людьми, і тим самі перешкоджали своїм природним якостям трансформувати почуті ідеї в ідеальний, хоча і абстрактно-віртуальний, нормативний тип людини нової ери.

Так, скажімо, було і в буремному січні 1918 р., коли біля казенного заводу «Арсенал» Київський комітет партії більшовиків організував барикади на шляху кінних загонів гайдамаків. Останні поспішали захистити паливні склади Південно-Західної залізниці, по якій армія Муравйова йшла з Росії для повалення влади Центральної Ради в Києві. Зрозуміло, що поранених захисники барикад ховали в прилеглих приміщеннях заводу, куди, після кровопролитного

штурму барикад, увірвалися війська Симона Петлюри (в штурмі брали участь козаки Гайдамацького коша Слобідської України і 1-а сотня куреня Січових стрільців) вранці 22 січня (4 лютого). Там вони дійсно по-звірячому порубали поранених, але реально кадрових робітників заводу «Арсенал» на барикадах майже не було, хтось був, але вдало сховався в хащах Печерська. Разом з тим, міф про повсталий «Арсенал» радянська ідеологія чудово використала і, здавалося, навечно.

У всі часи на Майдани йшли люди, підняті яскравими (полум'яними) гаслами і промовами політиків про право народу на свободу, рівність і справедливість. Все це повторилося, але без кровопролиття, у Києві в 2004 р. Тоді офіцери Служби безпеки України запобігли силовому варіанту придушення владою трансгресивних людей, у психотипі яких завжди яскраво проявляються тенденції до форсування розвитку подій. Не кажемо про тих, кого просто втягнули в процес за гроші. Серед мітингувальників були школярі, студенти, аспіранти, викладачі та співробітники різних офісів. Вирішення проблем свого «невдалого» життя, занедбаності, відчуженості, тотальної несправедливості можновладців, вони, на жаль, зв'язали з організаторами Майдану та ім'ям «месії» — Віктором Ющенком. Людське під впливом телебачення, гасел свободи і гуманізму проникло в їхні голови, але в них самих його виявилось мало. Мітинговий натовп не знайшов для них ні ідей розвитку, ні загальних інтересів — їх вихором, як магнітом, втягнуло в революційні події, де стихія бунту народу, розігріта політиками — «чабанами» (у своїй масі безвідповідальними дилетантами від партій, які в нас так і не стали ідеологічними), використовувалася для досягнення потрібних для гравців світової політики результатів. Уже в 2014 р. на другому Майдані без кровопролиття не обійшлося, Майдан став фатальною, добре спланованою фахівцями пасткою — бідою для країни. Імпульс неприйняття народом тотальної соціальної несправед-

ливості з боку можновладців виплеснувся. Президентом України був обраний Петро Порошенко, який із командою ретельно пограбував країну. Час свідчить, що в черговий раз міражі політичних гасел залишили звичайній людині тільки гіркий досвід ошуканих.

Разом з тим, космополітично налаштована частина українського суспільства, або глобалісти, продемонстрували суспільству силу людей, які не вилазять з Internet та інших мереж, що всмоктали глобалізм і його коди через набуту освіту і виховання, продовжують розпочату роботу, їх вільне трактування багатьох понять, зокрема поняття «свобода». Як наслідок, події, які відбуваються у нас, лякають своєю непередбачуваністю, сил їм додає вікілізація світового інформаційного простору, яка відчутно змінює рівень прозорості реалізації функцій публічної влади в сьогоднішньому світі, дозволяючи ставити питання про виникнення епохи нової гласності, цифрової за формою і влаштованої горизонтально, а не вертикально, як її offline предтечі. Уже видно, що генерують їх течії/перебіг і фігури, які діють приховано, не афішують себе, хоча вже досить легко визначаються. У суспільстві починають навіть називати творців тих чи інших «новаторських», в основному деструктивних, ідей, але, на жаль, людей-лідерів, здатних відвернути народ від падіння в безодню на різкому (переламному) повороті історії, поки не видно.

Уже три десятиліття незалежності громадяни України переживають феєричний період перемог і розчарувань, але ідеалістичні програми і плани політиків щодо облаштування справедливого суспільства не впливають позитивно на процес зростання добробуту народу. На бурхливих мітингах нам, як і нашим предкам, довелося почути масу прекрасних думок та ідей, але від цього ми не пішли далі, і, як писав свого часу Генрі Форд, «... прийшовши додому, побачили, що вогонь у вогнищі згас...». Спроби організаторів політичних процесів повернути український народ у бік реалізації «американської мрії», якої во-

ни особисто, безумовно, досягли в розшарованому і розореному приватизацією суспільстві, не викликає оптимізму. Сьогодні, оглядаючи розмежовані сталевими сітками ліси, підходи до річок і озер, ми дивимось на розбещеність обраних народом можновладців, які їх привласнили, і розуміємо, що ми перейшли межі соціально-політичних трансформацій у бік рабства і феодальних відносин. За таких умов, сьогодні, упереджуючи дії політтехнологів і говорячи про прозорість владних структур, Президенту України Володимиру Зеленському необхідно терміново своїми указами вводити новий порядок розміщення в Internet інформації про діяльність не просто окремих можновладців, а органів державної влади взагалі, а, насамперед, так званих «президентських» інститутів. Зокрема, в Internet має з'явитися інформація про діяльність і майнові статки співробітників таких раніше закритих урядових структур, як Служба безпеки, Служба зовнішньої розвідки, Служб з військово-технічного співробітництва, з контролем за оборотом наркотиків тощо. Безумовно, переліки інформації і форма її подання повинні бути оприлюдненими виключно виважено.

Однак, із обранням у владу нового Президента України Володимира Зеленського з рейтингом довіри майже 74% голосів виборців, почуття гіркої і хворобливого розчарування від усвідомлення того, що нова влада демократичної і незалежної України, гордо назвавши себе, за Г. Фордом, «Слугами народу», поки що не бачить, що розвиток правової науки сучасної держави, управління якою засновано на використанні новітніх ІКТ, має більше співвідноситися зі справедливістю і взагалі зі сферою духовного розвитку людини.

Здається, що, вибираючи собі благову роль «слуг народу», влада не враховує досвід краху найбільших ідеологій ХХ ст. (комунізму і фашизму), які бралися за вирішення проблем виховання «нової людини». Для марксистів — це повинна була бути людина, наділена комуністичною свідомістю, повністю віль-

на від кодів класового суспільства. Німецький націонал-соціалізм висував свою версію «нової людини» — через «расову гігієну», «виведення чистих арійців» ...

Новообраний Президент України Володимир Зеленський говорить: «Подивимося правді у вічі: Україна, яка 28 років будувалася руками «професійних державників», сьогодні просто неконкурентоспроможна в світі. Сучасні політики, пов'язані давніми образами, кумівством, бізнес-проектами, не здатні змінити країну. Україна сьогодні потребує не просто нових облич. Вона вимагає нових ідей! Моє головне завдання — привести до влади порядних і патріотично налаштованих фахівців». Постає запитання — де ж їх узяти, якщо всі роки незалежності влада України лише грабувала народ?

Новим трендом розвитку держави Президент України обрав реалізацію грандіозної інформаційно-комунікаційної стратегії управління країною через смартфон, вона так і називається «Країна в смартфоні», а тому природа, сутність і сенс її розробки і формування моральної парадигми все більше цікавлять наших громадян. Вона передбачає відстежувати настрої і задовольняти потреби громадян України через активне використання засобів мобільного зв'язку. Однак переконати фахівців у тому, що через такі технології держава зможе виконати інформаційно-комунікативну функцію, складно. Дивлячись через призму проблем технологічної безпеки мобільних засобів зв'язку і розуміючи, що інформація, набуваючи мережових якостей, вже стала надзвичайно вразливою, складно гарантувати, що така всепроникна сила, яка впливає на всі соціально-економічні перетворення, — інформація, не вислизне з рук влади і стане ресурсом нашого розвитку. Сьогодні, ведучи розмову про теорію і практику інформаційно-комунікаційної діяльності через призму безпеки розвитку держави, це потрібно знати точно. Гучні заяви чиновників, які прийшли до влади, про за-

гальний економічний ріст не відповідають дійсності, суспільство катастрофічно розшаровується, молодь у пошуках роботи покидає країну, і це знищує стійкість держави до викликів інформаційно-комунікаційної доби.

До інформаційної зброї можна віднести багато систем, але про п'ять відповідних сукупностей або груп засобів, які на сьогодні широко застосовуються для деструктивних інформаційних впливів на індивідууми і на змістовні компоненти реальних систем, у яких вона діє, слід сказати:

1) засоби масової інформації (ЗМІ) і агітаційно-пропагандистські засоби (електронні підручники та енциклопедії, відеокасети та ін.) як вид інформаційної зброї масового ураження, призначено для цілеспрямованого нанесення інформаційної шкоди, головним чином у сфері духовно-морального життя населення сторони, яка піддається атаці. Насамперед, вторгнення в історичну пам'ять, світогляд, морально-етичні ідеали ставить за мету можливість управління його поведінкою;

2) психотронні засоби¹. Вони призначені для дистанційного зомбування населення і персоналу систем, у яких діє людина, збуджуючи і ламаючи її психічно. Широко відомі психофізіологічні розлади людей, які користуються відеографічними системами. Вони ґрунтуються на технології спеціальної контамінації («змішання») кольорової гама, дискретності й інтенсивності випромінювання на екранах електронно-променевих трубок моніторів (ефект «25-го кадру»), які сприймаються виключно на підсвідомому рівні. Та інші більш складні речі;

3) електронні засоби, що включають:

— радіоелектронні засоби, призначені для радіоелектронного придушення і поразки радіоелектронних засобів і сил противника, а також для захисту своїх радіоелектронних засобів від радіоелектронного ураження і придушення;

— оптико-електронні, призначені для придушення і поразки оптико-електронних засобів супротивника;

¹ Психотронна зброя — зброя, яка за допомогою так званої «біологічної енергії» впливає на мозок, що може викликати фізичний дискомфорт, розлад психіки або смерть.

— електронно-обчислювальні засоби або засоби інформаційно-комп'ютерних технологій (традиційних електронних і нових), призначені для підвищення ефективності дії своїх систем і засобів (зокрема, систем зброї і засобів розпізнавання цілей і їх приналежності на полі бою), а також для руйнування або спотворення інформаційних масивів (масивів програм і даних), які використовуються в автоматизованих інформаційно-ударних системах противника;

4) лінгвістичні засоби. Про них — окрема розмова, але і вони призначені, головним чином, для використання фахівцями при веденні міжнародних переговорів, підписання та виконання міжнародних договорів і угод між сторонами;

5) психотропні засоби, призначені для впливу на психіку людини на генному або хромосомному рівнях: транквілізатори розривають зв'язок між інформаційно-психічними і фізичними процесами в організмі людини, галюциногени викликають психічні розлади тощо.

Проведена класифікація видів інформаційної зброї дозволяє зрозуміти, що застосовується вона виключно обережно і з урахуванням ієрархії вагомості об'єкта в системі державного управління або військового командування в сукупності спеціальних засобів, технологій, інформації і дезінформації з урахуванням інформаційно-технічної інфраструктури держави і являє собою утаємничену науку.

Різні види інформаційної зброї по-різному застосовуються проти конкретних суспільств і націй, у цілому самостійно або у складі так званої «організаційної зброї»¹, спрямованої на руйнування системоутворювальних зв'язків, які об'єднують індивідуумів і соціуми в єдину націю. Усе це передбачає високопрофесійну підготовку фахівців як атакуючої сторони, так і сторони захисту. Різноманітність способів негативного інформаційного впливу на особистість як на базовий компонент нації свідчить про те,

що саме інформаційна зброя має сьогодні переважний вплив на національну безпеку. У зв'язку з цим має змінюватися і обов'язковий державно-громадський контроль інформаційних загроз і, в першу чергу, загроз з боку ЗМІ, системи народної освіти, закладів культури та «інтернаціональних» організацій, які утримуються за рахунок іноземних грантів.

У цілому роль інформаційної зброї, судячи з можливостей її використання з метою негативного впливу на особистість і на об'єднуючі фактори, значно зростає в умовах стихійних ринкових відносин, правового нігілізму і свавілля можливо-владців і напрацьованого досвіду в процесах інформатизації створення і вдосконалення єдиних телекомунікаційних мета-мереж (типу Internet), «незалежних» засобів масової інформації (дезінформації) тощо.

Досвід Майданів попереджає світ, що ми стоїмо напередодні глобальних змін. Ліквідувати наслідки глобальної економічної кризи, що насувається, звичайними заходами, мабуть, буде практично неможливо, а тому слід очікувати серії масштабних соціально-економічних катастроф, які відвернуть увагу людства від відкритої безодні і перспектив смертоносної низки соціальних вибухів і криз. У будь-якому випадку прихильники глобалізму змінюють тактику і, вочевидь, звернуться до методів прямого і недемократичного управління. Продовженням такого розвитку подій можуть стати сценарії фантастичних романів або фільмів про боротьбу людей з мавпами або роботами, і невідомо, з поганим або хорошим результатом. З чим ми маємо справу — з передостанньою або з останньою кризою, ми зрозуміємо найближчим часом.

Поки полум'яні промови і викрики-заклинання лідерів зі сцен Майданів, як показує час, не змогли розколоти свідомість українського народу. Націоналісти не кинулися в обійми до лібералів, демократи не обцілювали імпері-

¹ Організаційна зброя — це система організаційних (розвідувальних, пропагандистських, психологічних, інформаційних тощо) дій на ворога, що примушують його рухатися в необхідному для суперника напрямку. У сучасних умовах організаційна зброя стала інструментом гібридної війни.

алістів, атеїсти не сприйняли вірування. Ментальність людей «віртуального» світу поки знаходиться за межами розуміння консервативної свідомості суспільства, а політика є справою людей реального світу. Однак перемога віртуальної партії «Слуги народу» на парламентських виборах 2019 р. вражає, хоча в свідомості, слухаючи окремі виступи її депутатів у Верховній Раді України, виникає лише одне почуття — «маячня», яке можна декодувати тільки через поняття «кліпової свідомості». Тобто свідомості, наповненої змістом одержуваних SMS. Таку свідомість і називають кліповою, тому що у неї немає ні минулого, ні майбутнього, один момент відтвореного справжнього стирається іншим моментом, який повністю капсулюється свідомістю, забороняючи їй з майбутнього дивитися на себе з минулого. Свідомість існує лише в сьогоденні, а це означає, що воно є нереклексивним, тобто не підпорядковане меті осмислення власних дій і їх підстав.

Методологічну «помилку» — мислити про нову цивілізацію «Третьої хвилі» в термінах і поняттях теоретика «Другої хвилі» треба терміново виправляти. Сенс, структуру і спільність смаків своїх громадян до життя — ці взаємозалежні умови побудови нашого сталого майбутнього, у якому будуть жити збагачені досвідом останньої технологічної революції нащадки, слід вивчати більш глибоко і враховувати тенденції їх розвитку. Їх вже не можна не знати, ігнорувати, розробляючи стратегії і доктрини свого розвитку і безпеки, прикриваючись проблемами гібридних впливів військово-політичного протистояння в світі або недбалістю виконавців при реалізації інфраструктурних проєктів. Ми маємо перестати бути «човном дурнів», на якому кожен щось робить, а більше «співає», подібно до команди булгаківського Швондера, з парламентської трибуни і сцен Майданів, не зберігаючи і не розвиваючи національне соціокультурне середовище, яке стрімко втрачає здатність до інноваційної діяльності, здається, вже не генерує, не зберігає і не відтворює знан-

ня, архетипи і цінності, унаслідок чого найважливіший ресурс нашого розвитку в сучасному глобалізованому світі — інформацію. На жаль, у законах України поки що відсутня цілісна картина того, хто, як і яким чином генерує властиві новій епосі технології і засоби раціонального використання знань, інформаційних потоків, які циркулюють у світі, коли інтеграційні процеси в сфері економіки, політики, науки, освіти, культури обумовлено вибуховим інтересом до комерційного використання інформації, отриманої від конкретних і начебто далеких від проблем галузі наук, і повинні нести відповідальність за формування і реалізацію державної інформаційно-комунікаційної політики і виконання інформаційно-комунікаційної функції. Як і якими ідеями керуватися, упроваджуючи новітні інформаційно-комунікаційні системи в процеси управління державою і суспільством, належить відповісти нації.

Процеси глобалізації, що відбуваються в світі, істотно впливають на інформаційну сферу, у зв'язку з цим на особливу увагу заслуговують питання правового забезпечення єдиного інформаційного простору, які неминуче пов'язані з тим, без чого не вдасться обійтися в умовах транскордонного інформаційного простору, — це забезпечення міжнародної інформаційної безпеки. Питання правового забезпечення міжнародної інформаційної безпеки та електронної взаємодії в рамках національного інформаційно-комунікаційного простору вимагають послідовних і цілеспрямованих, насамперед, теоретичних, наукових досліджень для вироблення доктринальних положень на основі поглибленого аналізу предметних проблем науки інформаційного права, оскільки найважливішими принципами інформаційного суспільства є забезпечення довіри і безпеки при використанні ІКТ, які ґрунтуються на необхідності заохочувати, формувати, розвивати і активно впроваджувати стійку глобальну культуру.

Таким чином, перед нами стоїть завдання — здійснити розробку наукових

програм створення нової державної інформаційно-комунікаційної політики та алгоритмів виконання владою інформаційно-комунікаційної функції з урахуванням необхідності формування нового світогляду своїх громадян на основі вимог віртуальної філософії та психології. Іншими словами, треба реалізувати можливість людини в новій психо-комп'ютерній реальності. Для цього буде потрібно нове філософське осмислення досвіду реалізації як минулої комуністичної ідеології, так і віртуальної, яка народжується, дець утопічної, футурологічної, заснованої на прогнозах творців теорії постіндустріалізму, але вже діючої. Головне, закликати суспільство до пильності перед обличчям нових загроз, які вже генеруються в глибинах нового тисячоліття. Ми маємо постійно пам'ятати, що Україна утворює міст між Сходом і Заходом, по якому йде торгівля і величезні інформаційно-комунікаційні процеси народів, і це не може не викликати зацікавленості суперників нашими справами, а отже, становити загрозу нашому розвитку.

На жаль, сам феномен виникнення в інформації та інформаційно-комунікаційних технологій якостей зброї в нашій науковій і публічній літературі досліджується мало, а це, на наш погляд, виключно цікаво й важливо, оскільки впровадження новітніх інформаційно-телекомунікаційних систем і послуг глобального масштабу, як то: реалізація проекту нового Президента України Володимира Зеленського «Країна в смартфоні», безумовно, відкриває величезні можливості для переходу України на нові рівні суспільно-політичного і технологічного розвитку в координатах вимог нової інформаційно-комунікаційної до-

би. Сьогодні всюди спостерігається активне поширення новітніх ІКТ і, відповідно, понять із «кошика» інженерних і гуманітарних наук, як то: пошукова система, оператор пошукової системи, блогер, доменне ім'я, інсайдерська інформація, організатор розповсюдження інформації в мережі Internet, мережева адреса, мережеве видання, провайдер хостингу, єдина система ідентифікації і аутентифікації, електронний документ, електронні грошові кошти, інформаційна продукція, обіг інформаційної продукції, класифікація інформаційної продукції, інформаційна послуга, інформаційна безпека дітей, інформація порнографічного характеру. Однак більшість понять поки що не знайшла свого місця в сучасному українському законодавстві, наприклад, це стосується таких категорій, як електронна торгівля, електронна економічна діяльність, спам, кіберзлочинність, кіберзлочин, мережева угода/договір тощо, а Internet не тільки виконує функцію джерела інформації в тера-, пета- і екзобайтах, але й перетворюється на унікальний засіб професійного і наукового спілкування та на інструмент впливу на нашу свідомість. У такий спосіб у нас відбувається створення суспільства, суть якого достатньо адекватно відображає синтетичний вираз «медійний тип спільноти». Важливо, що це стало напрямом розвитку не тільки господарської, а й усіх сфер діяльності людини, в умовах цифровізації і використання великих масивів даних, а найважливішою компетенцією сучасної людини стала здатність справлятися з новими викликами технологічного опанування сучасними цифровими ІКТ¹.

¹ Соснін О. В., Гордієнко С. Г. Розуміння інформації в структурі юридичної науки // Юридична Україна, 2019. № 8 (200). С. 17—88.

Соснин А. В. Отдельные вопросы относительно понимания смысла понятий об информации и коммуникации в структуре права и социально-политической жизни Украины.

Фундаментальным свойством нашего времени стало всеобъемлющее понятие «свобода», которая ставит целью радикально изменить тенденции социально-политического и экономического развития Украины, глубоко интегрироваться в мировое сообщество, поднявшись в экономике до уровня ведущих европейских стран, овладеть современной культурой и нормами жизни граждан, научиться работать в глобальном информационно-коммуникационном пространстве.

Динамизм и глобальность информатизации всех сторон жизнедеятельности современного постиндустриального общества и информационного, или общества знаний, которое идет ему на смену, обуславливают, кроме реформ по указам Президента Украины Владимира Зеленского, необходимость проведения многоаспектных и многомерных научных исследований. Особого внимания заслуживает изучение процессов взаимодействия существующих, внедряемых и перспективных форм информационно-коммуникационных отношений: информации, информационных ресурсов, систем и технологий работы с информацией как ресурсом развития и средствами коммуникации, особенно мобильными, которые влияют на всю совокупность политико-правовых и экономических отношений человека в обществе. Новые идеи и программы дальнейшей информатизации страны, инициированные Президентом Украины Владимиром Зеленским, с огромным опозданием добавляют процессам развития человека, общества и государства, как феномена современности — овладение возможностями национальной информационно-коммуникационной сферы, требуют своевременной разработки и обоснования адекватных политико-правовых механизмов работы с информацией, информационно-коммуникационными технологиями (ИКТ), системами искусственного интеллекта.

Ключевые слова: информация, информационно-коммуникационные технологии, информационно-коммуникационная безопасность, информационно-коммуникационная деятельность, информационное пространство, научная и образовательная политика, информационное законодательство, инновационный климат.

Sosnin Alexander. Some questions about understanding the meaning of the concepts of information and communication in the structure of law and socio-political life of Ukraine.

The fundamental feature of our time has become the overarching concept of «freedom», which aims to radically change the tendencies of Ukraine's socio-political and economic development, to integrate deeply into the world community, to rise in the economy to the level of leading European countries, to master modern culture and to teach the standards of life of the community work in the global information and communication space.

The dynamism and globalization of informatization of all aspects of life of the modern post-industrial society and the information or knowledge society that is changing it, besides the reforms under the Decrees of the President of Ukraine Volodymyr Zelensky, necessitate the carrying out of multidimensional and multidimensional scientific researches. Particular attention should be paid to the study of the processes of interaction of existing, implemented and perspective forms of information and communication relations: information, information resources, systems and technologies of work with information as a resource of development and means of communication, especially mobile, which affect the whole set of political and economic relations of a person in society. The latest ideas and programs of further informatization of the country, initiated by the President of Ukraine Volodymyr Zelensky, with great delay add to the processes of development of the person, society and the state, as a phenomenon of the present - mastering the possibilities of the national information and communication sphere, which requires timely development of legal and legal framework, work with information, information and communication technologies (ICT), systems of artificial intelligence.

Key words: information, information and communication technologies, information and communication security, information and communication activities, information space, scientific and educational policy, information legislation, innovative climate.